

організації антропологічних експедицій була проведена Обществом любителів естествознания, антропологии и этнографии, організованим в 1863 г., що дозволило описати морфологічні особливості людей різних національностей, проживаючих на території Російської імперії. К началу ХХ в. устойчивой тенденцией в антропологических работах стало обращение к изучению этнических групп с точки зрения наследования морфологических и физиологических признаков. Накопленные данные об изменчивости популяций различных народностей, собранные силами антропологической науки, подготовили благодатную почву для появления новых направлений исследований на перекрестке интересов генетики, антропологии, эволюционной теории.

Ключевые слова: антропология, этнические группы, антропометрические исследования, наследственные признаки, междисциплинарность.

Fando R.A. Anthropological studies of hereditary traits of nationalities of the Russian Empire.

The article describes the anthropological works of the pre-revolutionary period, concerning the hereditary characteristics of the various ethnic groups. A lot of organizational work of anthropological expeditions was carried out by the Association of Natural History, Anthropology and Ethnography, organized in 1863. This association made it possible to describe the morphological characteristics of different nationalities, dwelling on the territory of the Russian Empire. By the beginning of the twentieth century a stable trend in the anthropological work was an appeal to the study of ethnic groups in terms of inheritance of morphological and physiological characteristics. The accumulated data on the variability of populations of different nationalities gathered with the help of anthropological science. This data prepared a fertile ground for the emergence of new areas of research at the crossroads of the interests of genetics, anthropology and evolutionary theory.

Keywords: anthropology, ethnic groups, anthropometric studies, hereditary characteristics, interdisciplinarity.

УДК 069.51:727.6

Червоненко О.В., Кепін Д.В.

ВИТОКИ ПРИРОДНИЧОГО МУЗЕЙНИЦТВА В ЄВРОПІ

У статті розглянуто формування природничих уявлень людини за доби первісності та витоки музейної діяльності на теренах Європи у контексті створення природничо-історичних колекцій за доби Античності. На основі аналізу археологічних свідчень та писемних джерел встановлено, що “музейони” (лат. *thesaurus*), поширені у Давній Греції та Стародавньому Римі, не можна ототожнювати з музеями у сучасному розумінні цього поняття. Організація музейних закладів як соціокультурних інституцій та створення природничих експозицій у країнах Європи припадають на добу Відродження та Просвітництва і пов’язані з великими відкриттями у царині біології.

Ключові слова: природнича музеологія, колекція, музей, доба Античності.

Природа як частина Універсуму – системи, що є об’єктивною реальністю у часі та просторі та середовищем існування людини, всю історію цивілізації була головною складовою у світогляді людини. Природні багатства використовувались як ресурсні джерела, необхідні для існування та розвитку людства. Разом з цим довготривалий антропопресінг,

ігнорування норм експлуатації природних ресурсів з часом призвели до початку екологічної кризи, що нині набула форм всесвітньої загрози. У реалізація функції формування у сучасної людини нової екологічної свідомості чільне місце посідають природничі музеї.

Отже, вивчення історії створення природничих музеїв та розвитку природничих експозицій є актуальним в контексті формування сучасних поглядів на збереження оточуючого середовища. Також дослідження виникнення музейної потреби та формування перших природничих колекцій є одним із шляхів осмислення та висвітлення історичного минулого.

Метою статті є ретроспективний огляд формування природничих колекцій на території Європи та дослідження витоків природничого музейництва у Європі до початку доби Середньовіччя.

Перші збірки цінних речей виникли ще у первісному суспільстві. Можливо, саме вони мають бути розглянуті як зародки майбутніх природничих колекцій та сховищ. За даними археологічних досліджень, збірки предметів неутилітарного призначення з'являються у ранньому палеоліті. Дотепер вчені не можуть пояснити, що спонукало стародавню людину збирати «незвичайні предмети». Предмети з мінералів та мінералізованих матеріалів, знайдені на ранньопалеолітичних стоянках Європи, вчені розділяють на п'ять типів: скам'янілості; кристали кварца та інші форми; камені з виїмками; предмети антропоморфної форми; артефакти, виготовлені з рідкісних чи незвичайних порід каменю [1]. Можливість такого розподілу свідчить про те, що вже на початковому рівні свого розвитку людина збирала та накопичувала речі за певними ознаками.

На думку вітчизняного музеолога Ю. А. Омельченка, музейні початки прослідковуються, за даними археологічних досліджень, на Євразійському континенті у кам'яному віці і навіть у пізньому палеоліті. При цьому дослідник до речей-предметів музейного значення зараховує так звані «чуринги» [2]. Проте чуринги, як в аполітейних, так і в синполітейних суспільствах виконували сакральну функцію [3]. Такої ж думки і чеський палеоантрополог Ян Єлінек та російський мистецтвознавець В. Б. Міріманов.

Вважаємо, що ці речі не можна ототожнювати з предметами музейного значення. Основна їх функція - культова, а це у нашому розумінні не співпадає з поняттям «предмет музейного значення». Власне, предмети музейного значення та предмети культу у суспільстві виконують різну функцію, хоча до певної міри першим також притаманна їхня «фетишизація» людиною. На нашу думку, у свідомості первісної людини такі поняття були відсутніми і таким чином, власне «предмет музейного значення» та «предмет культу» (тотем, амулет) не розділялися.

Проаналізувавши структуру стоянок первісної людини мустьєрського часу у печерах Драхенлох (Швейцарія), Вільденманнліслох, Петерсхелле

(Австрія), А.Д.Столяр висунув гіпотезу, згідно з якою зображальна природа цих комплексів є своєрідними стародавніми музейними експозиціями, присвяченими темі полювання на печерного ведмедя [4]. Аналогічна «музейна експозиція» відома і за результатами розкопок А. В. Добровольського у печері «Іллінка» мустьєрського часу чи початку пізнього палеоліту під Одесою [5,6].

На пізньопалеолітичних поселеннях мадленського часу у селах Межиріч (Черкаська обл.) та Мізин (Чернігівська обл.) були виявлені унікальні споруди, збудовані з кісток мамонта [7,8]. Поруч з цими спорудами знайдені численні кісткові матеріали мамонтів та залишки інших тварин - північного оленя, тундрової куріпки, полярної сови, печерного ведмедя, коня, козулі, вовка, лисиці. Мають велике значення знайдені зображення (іноді дуже детальні) людей, тварин, птахів, рослин та їхніх окремих частин [9]. Натурні реконструкції першого житла з Мізина та Межиріча виконані у 1960-х рр. академіком АН УРСР І.Г.Підоплічком та експонуються у Національному науково-природничому музеї НАН України.

Культура побуту людини того часу призводила до зосередження в одному місці значної кількості кісткових матеріалів та інших залишків людської життєдіяльності. Такі знахідки мають безумовно важливе значення як фактичний матеріал для вивчення багатьох питань, в тому числі й дослідження формування природничих уявлень людини того часу [10].

Вивчаючи конструктивні елементи четвертого житла з кісток мамонтів Межиріцького пізньопалеолітичного поселення, а також інших жител, досліджених у Середньому Подніпров'ї, Подесенні та Середньому Дону (Костьонківсько-Боршевський р-н, Росія), М.І.Гладких першим в археології палеоліту обґрунтував поліфункціональне використання пізньопалеолітичних жител з кісток мамонтів. Вони використовувалися в основному для проживання та лише частково - у культових цілях [11].

Відомості про перші колекції природничих об'єктів, що належали правителям Єгипту Стародавнього Царства (III-UI династій 3000-2400 р. до н.е.; за В.І.Авдієвим) донесли до нас давні малюнки на усипальницях фараонів з чисельними зображеннями тварин та птахів [12]. У II ст. до н.е. у багатьох містах Двуріччя люди збирали наукові та літературні тексти, що були написані клинописом на глиняних табличках, які становили основу царських бібліотек. Найбільша колекція належала останньому великому асирійському царю Ашшурбаніпалу (роки правління 668-626 р. до н.е.; за В.І.Авдієвим), яка була відкрита у 1853 р. в Ніневії (сучасна назва Куюнджик, Ірак). В ній нараховувалося 25 тис. табличок. [13]. Наведені приклади перших колекцій можливо вважати зародками формування спеціалізованих збірок предметів у прадавні часи. Але цілеспрямоване колекціонування як явище виникає лише в епоху еллінізму (III-I ст. до н.е.), коли на заміну закритої полісної системи завдяки успішним завоювальним походам Олександра Македонського прийшов новий світ, в якому зникали

кордони та об'єднувалися народи.

У Європі перші приміщення, збудовані спеціально для збереження цінностей, відомі також з II тис. до н. е. у греко-мікенській культурі [14]. Але це були саме сховища, а не музеї у нашому розумінні. Немає ані археологічних, ані писемних свідчень про те, що в таких приміщеннях були розташовані експозиції для огляду речей. До нашого часу також не знайдені і їхні описи (якщо вони справді існували) [15].

При дослідженнях давньогрецьких міст Олімпія та Дельфи археологи впродовж XIX – XXст. відкрили багато «скарбниць», які були споруджені у різних містах Греції для збереження дарів, що підносилися богу або богам. На думку Г.Г.Мезенцевої та Ю.А.Омельченка, аналогічні домузейні форми нагромадження історико-культурних цінностей мали місце і в античних містах-державах Північного Причорномор'я. Так, в Ольвії (сучасне с.Парутино Миколаївської обл.) у середині VI ст. до н.е. виникла культова ділянка – теменос, де громадяни античного міста поклонялися Аполлону Лікарю. Згодом виник і теменос з культом Аполлона Дельфінія. На теменосі Аполлона Лікаря був зведений храм, а на теменосі Аполлона Дельфінія з'явилася священна діброва. Дані археологічних досліджень вказують, що в Ольвії існувала аптека, а в розкопках Херсонесу (сучасне м. Севастополь) знайдено бронзові медичні інструменти, також збереглося ім'я одного з місцевих лікарів - Велія Френта, якого в I ст. до н.е. вбили таври [16;2;17].

Перші систематизовані збірки «натураліїв», як припускає географ-музеолог С.І.Сотнікова, припадають на греко-римський час. Такі колекції були представлені зразками рослин, тварин та мінералів [18;19]. Однак із цим припущенням важко погодитись. Серед музеєзнавців усталеною є думка, що власне природничі колекції з'явилися у Лікеї — першій філософській школі в Афінах, що була заснована Арістотелем у 335 р. до н.е. [19;20;21]. За життя Арістотеля (384 – 322 рр. до н. е.) Лікей був суспільним гімнасієм. У Лікеї існував звіринець, куди звозили екзотичних тварин із земель, що були завойовані греками. Однак, ще до утворення Лікею, Арістотель, який захоплювався пізнанням природи, зібрав колекцію та описав понад 500 видів тварин. Ці колекції він використовував також для пояснень своїм учням природних феноменів. Таким чином, Арістотель був першим, хто використовував природничі об'єкти як навчальні засоби. Загалом, усі оригінальні твори Арістотеля “Corpus aristotelicum” дійшли до нас у зводі, який зберігся у візантійських рукописах під ім'ям А. Його праці «Історія тварин» (книги 1-6, 8), «Про частини тварин», «Про пересування тварин», «Метеорологія» (книги 1 – 3), перші начерки невеликих природничо-наукових творів та «Про душу» написані філософом у період з 347 по 334 рр. до н.е, коли вчений подорожував в Ассі, Мітілені, Македонії [22].

Роботи Арістотеля дуже вплинули на розвиток науки як на Сході, так і на Заході Європи. Його вчення, що практично стало основою для науки

Київської Русі, поширилося завдяки інтерпретації візантійського мислителя Іоанна Дамаскіна (VIII ст.н.е.), який на перший план поставив працю «Источник знания», що складається з трьох частин – «Диалектика», «О ересях» та «Точное изложение православной веры» [23]. В цих роботах в центрі уваги постає богослов'я, а природничі відомості зустрічаються у теоретичній частині (фізіологія).

Феофраст, наступник Арістотеля як керівник Лікею, зібрав, описав та вперше систематизував близько 500 видів рослин Середземномор'я та інших регіонів [24]. Очевидно він мав власний гербарій. Дослідження цих давньогрецьких вчених поклали початок становленню ботанічної та зоологічної наук. За часів правління Олександра Македонського (336 – 323 рр. до н. е.) центром науково-педагогічної діяльності був Олександрійський Музейон. До нашого часу єдиним письмовим свідченням про цей Музейон є опис славетного грецького географа Страбона (64 / 63 р. до н. е. – 23 / 24 р. н. е.) у його творі «Географія» [25].

Саме у цей час розповсюджується поняття «музей», яке було введено у культуру людства давніми греками. Грецьке слово «музей» (лат. museum), похідне від слова «муза», ніколи не використовувалося по відношенню до зібрань предметів та означало «скарбниця» (лат. thesaurus). Слово «музейон» зафіксоване у книзі П, листі 9 до Макріна давньоримського державного діяча та письменника Плінія Молодшого, племінника Плінія Старшого (61 чи 62 р. до н.е – 111 та 113 р.н.е.). Воно вживалося на позначення кімнати усамітнення – бібліотеки [26]. У заповіті давньогрецького вченого Феофраста (370 р.до н.е. – 285 р.до н.е.), який наведено Діогеном Лаертським, також зустрічається слово «музейон» для позначення приміщення для ведення дискусій [27]. Дослідники виділяють вже для того часу наступні різновиди музеїв: гліптотеку (зібрання скульптури), дактіліотеку (зібрання камей та гемм), пінакотеку (зібрання картин) [28; 29].

Однією з перших інформацій про виготовлення чучел тварин можна вважати листи вавилонського царя Бурна-Буріаша II (1376-1347 р. до н.е.) до єгипетських фараонів Аменхотепа III та його сина Аменхотепа IV. Бурна-Буріаш просить «надіслати йому «схожі на живих» зразки (чучела) єгипетських тварин, які живуть на землі та у ріках» (ймовірно, йдеться про крокодилів та бегемотів) [21].

Римляни наслідували грецьку культуру, що відбивалося на складі римських домузейних зібрань. Після завоювання у II ст. до н.е. Греції римляни вивезли багато з підкореної держави. Римляни були добре обізнані про видатні пам'ятки архітектури, витвори мистецтва та рідкісні предмети зібрані у Давній Греції завдяки описам Павсанія (II ст. до н.е.) у його творі «Описание Эллады» [30]. Окрім того, археолого-архітектурними дослідженнями встановлено існування у Стародавньому Римі попередники зоопарків - «звіринців». Наприклад, вольєр Варрона (I ст.до н.е.)

розташовувався за 138 км від Риму поблизу вілли «Казіно». У ньому були різні види птахів [12].

Тварини та рослини надходили до звіринців та ботанічних садів за допомогою мандрівників, торговців та дипломатів. До збірок потрапляли також мінерали, зразки руд, дорогоцінні та напівдорогоцінні камені, а також скам'янілі залишки вимерлих гігантських тварин. Ці залишки уявлялися тоді як рештки титанів, що згідно з міфами, населяли Землю в далекому минулому, їх використовували також для створення іміджу правителів. Римський письменник Гай Светоній Транквілл (бл. 70 – бл. 140 р. н.е.) подає відомості про палеонтологічні знахідки, які були в колекції Гая Юлія Цезаря Актовіана Августа (роки життя 63 р. до н.е. – 14 р. н.е.; принципат Августа — 27 р. до н.е. - 14 р. до н.е.): «Власні вілли, дуже скромні, він прикрашав не статуями чи картинами, а терасами та гаями, та зібрав там стародавні та рідкісні речі: наприклад, на Капрі – обладунки героїв та великі кістки велетенських тварин та чудовиськ, які вважають рештками гігантів» [31]. Наслідуючи прославлені наукові заклади Александрії та Пергама, римська еліта метафорично називала свої вілли мусейонами. Тут можна було не тільки тішитися художніми витворами, а й милуватися спеціально створеними оранжереєю, звіринцем, садком для риб, насолоджуватися спеціально створеними композиціями із овочів та фруктів, займатися городництвом для задоволення.

Почесне місце у збірках нерідко займали природні рідкості. У храмі Геркулеса у Римі були представлені черепа тварин, що мали магичні властивості. В інших храмах, окрім художніх витворів, демонструвалися також природничі предмети — скелети та частини тварин, сухі та живі рослини, у храмових парках утримувалися священні тварини та птахи. З природних матеріалів високо цінувалися предмети з гірського кришталю та бурштину з Балтії. Помпей Великий привіз зі Сходу зразки чорного ебенового дерева, а імператор Веспасіан - куш бальзаму. Марк Скавр вивіз із Іудеї скелет невідомої тварини, якій, начебто, призначалась Андромеда.

Найбільшу увагу природничим пам'яткам приділив державний діяч та історик Давнього Риму Пліній Старший (23/24 – 79 рр. н.е.) у «Природничій історії» («Naturalis Historial»). До нашого часу дійшло 37 книг - (77 р. н.е.): книги VIII – XI подають відомості про тварин та людину; книги XII – XXXII містять інформацію про рослини, а книги XXXIII – XXXVII присвячені неорганічному світу. Книги XXXIV та XXXV присвячені пам'яткам мистецтва [32]. Ці книги можна вважати першою енциклопедією у сучасному розумінні цього поняття. Також у цих книгах був наведений каталог колекцій фантастичних предметів - оленячий ріг, що міг відлякувати змій, зуб риби, скелет жаби (який дуже цінувався за лікувальні властивості), а також велика кількість каменів, яким приписувалися магичні властивості.

Поширення моди на колекціонування у Римі не призвело до створення

музею як суспільної інституції. На сьогодні доведено, що у римлян існували публічні виставки. У I ст. до н.е. окремі представники правлячих кіл розробляли та частково реалізовували передачу приватних колекцій у громадське користування. Гай Юлій Цезар заборонив приватне збиральництво та першим подав приклад, передавши свої збірки до міських сховищ. Азиній Поліон та Марк Агріппа зробили свої колекції загальнодоступними. Але навіть у цих проєктах відповідальність за збереження цінних предметів залишалась на попередніх власниках, оскільки не існувало державної організаційної структури утримання цих колекцій.

Таким чином, античний світ не створив музей у звичайному для нас розумінні цього поняття, але окремі елементи того, що називають «музейною діяльністю» існували вже в Давньому Римі.

Вищевикладене дозволяє зробити наступні висновки:

- На ранньому етапі розвитку людини у первісних суспільствах поступово формувалася практика вилучення, збору, збереження та представлення предметів природничої історії. Виділення цих предметів з-поміж інших відбувалося без певної мети та систематизації та було мотивоване багатьма чинниками, серед яких основні - сакральні, соціально-престижні та естетичні, а також природна допитливість людини.

- Процес ціннісного (аксіологічного, «музейного») ставлення людини до світу можна уявити наступним чином: річ → річ як працінність → річ як цінність (предмет музейного значення) → музейний предмет → колекція → зібрання → музей.

- Аполітейні та синполітейні суспільства не знають такого соціокультурного поліфункціонального інституту, як музей. Історія культури показує такі сакральні інститути у суспільстві як святилища та храми, які не наділені музейними функціями.

- Не утворивши власне музею, античний світ позначив його контури. Окремі елементи того, що називають «музейною діяльністю» існували вже в Давньому Римі. Але у ті часи ще не було вироблене розуміння необхідності створення такого світського просвітницького закладу, як музей. Усвідомлення потреби збереження та популяризації пам'яток, у тім числі і природничої історії, шляхом створення експозицій для широкого кола відвідувачів у країнах Європи припадає на добу Відродження та Просвітництва.

Джерела та література

1. Монсель М.-Э. Каменные предметы неутилитарного назначения, найденные на европейских памятниках эпохи палеолита / М.-Э. Монсель, Л. Кьотти, К. Гайяр, Ж. Оноратини, Д. Плердо // Археология, этнография и антропология Евразии. – 2012. – № 1 (49). – С. 24–40.

2. Омельченко Ю.А. Джерела вітчизняного музейництва / Ю.А. Омельченко //

Культурологічні студії. – К: Вид. дім «KM Academia», 1996. – Вип. 1. – С. 147–162.

3. Першиц А.И. Этнография как источник первобытноисторических реконструкций / Першиц А. И. // Этнография как источник реконструкции первобытного общества. – Москва : Наука, 1979. – С. 26–42.

4. Столяр А.Д. О генезисе изобразительной деятельности и ее роли в становлении сознания (к постановке проблемы) / Столяр А. Д. // Ранние формы искусства. – Москва : Искусство, 1972. – С. 42–44.

5. Станко В.Н. Історія первісного суспільства / В. Н. Станко, М. І. Гладких, С. П. Сегеда. – К. : Либідь, 1999. – 240 с.

6. Сапожников И.В. Палеолит степей Нижнего Поднестровья/ И.В.Сапожников // Памятники нижнего и раннего этапа позднего палеолита. – Одесса, 1994. – Ч. 1. – 78 с.

7. Пидопличко И.Г. Позднепалеолитические жилища из костей мамонта / И.Г.Пидопличко. – К.: Наук. думка, 1969. – 164 с.

8. Пидопличко И.Г. Межиричские жилища из костей мамонта / И.Г. Пидопличко. – К.: Наук. думка, 1976. – 240 с.

9. Шовкопляс И.Г. Мезинская стоянка / И.Г.Шовкопляс. – К.: Наук. думка, 1965. – 326 с.

10. Червоненко О.В. Становлення природничих знань та передумови створення природничих колекцій в Україні з найдавніших часів до першої половини ХІІІ ст./ О.В.Червоненко// Вісник ДНУ. Серія Історія і філософія науки. – Дніпропетровськ, 2015 (у друці). – 12 с.

11. Гладких М.И. Бытовое и культовое использование жилищ из костей мамонтов / М.И.Гладких // Кам'яна доба України. До 130-річчя відкриття Гінцівської стоянки. – К. – Полтава: Шлях, 2003. – Вип. 4. – С. 213 – 222.

12. Заварин В.П. Первые зверинцы и зоологические сады/ В.П.Заварин // Проблемы синтеза искусств и архитектуры. Вып. IV. Тематический сб.науч.тр.. – Ленинград, 1983. – С. 23 – 30.

13. Якобсон В.А. Новоассирийская держава/ В.А.Якобсон //История древнего мира/ Изд.3 – Москва : Наука, 1989. – Т.2 – 572с.

14. Lewartowski K., Ulanowska A. Archeologia Egejska. Grecja od paleolitu po wczesna epoke zelaza. – Warszawa: Panstwowe wydawnictwo naukowe, 1999. – 188 s.

15. Кепин Д.В. Музеєфікація об'єктів археологічної спадщини у Європі: на прикладі пам'яток первісної культури. – К.: Центр пам'яткознавства НАН України і Українського товариства охорони пам'яток історії і культури, 2005. – 176 с.

16. Мезенцева Г. Г. Музеєзнавство (на матеріалах музеїв Української РСР) / Г.Г. Мезенцева. – К. : Вища школа, 1980. – 120 с.

17. Крижицький С. Д. Античні держави Північного Причорномор'я /С.Д. Крижицький // Давня історія України. – К.: Либідь, 1994 – 1995. – Кн. 1. – С. 157–235.

18. Сотникова С. И. Музеология /С.И.Сотникова: Пособие для вузов. – Москва : Дрофа, 2004. – 192 с.

19. Сотникова С. И. Естественно-историческая музеология / С.И.Сотникова. – Томск : Изд-во Том. ун-та, 2011. – 304 с.

20. Юренева Т. Ю. Музей в мировой культуре / Т.Ю.Юренева – Москва : Академический проект, 2003. – 532 с.

21. Грицкевич В. П., История музеев мира / В. П. Грицкевич, А. А. Гужаловс-

- кий. – Минск : Белорусский гос. ун-т, 2003. – 282 с.
22. Аристотель. Сочинения: В 4 т. – Москва: Мысль, 1981. – Т.3. – 613 с.
23. Биологические знания в Киевской Руси / В. К.Кузаков, Л. Л. Коханова, А. П. Лихварь, А. П. Маркевич // Сб. «Естественнонаучные представления Древней руси» / В. К.Кузаков, Л. Л. Коханова, А. П. Лихварь, А. П. Маркевич. – Москва : Наука, 1978. – С. 30–41.
24. Феофраст. Исследование о растениях. – Ленинград.: АН СССР, 1951. – 592 с.
25. Страбон. География в 17 книгах. – Москва : Наука, 1964. – 944 с
26. Плиний Младший. Письма. – (Сб.«Литературные памятники»)- Москва : Наука, 1982. – 405 с.
27. Зубов В. П. Аристотель / В.П.Зубов.– Москва : Изд-во АН СССР, 1963. – 368 с.
28. Шмит Ф.И. Исторические, этнографические, художественные музеи // Ф.И.Шмидт. Очерк истории и теории музейного дела. – Харьков: Союз, 1919. – 104 с.
29. Zygulski Z. J. Muzea na swiecie: wstep do muzealnictwa: Panstwowe wydawnictwo naukowe? /Z.J. Zygulski . – 1982. – 216 s.
30. Павсаний. Описание Эллады. – Санкт-Петербург : Изд-во «Алетейя», 1996. – 21 с.
31. Светоний Г. Жизнь двенадцати цезарей.–Москва : Наука, 1964.–376 с.
32. Плиний Старший. Естествознание. Об искусстве. – Москва : Ладомир, 1994. – 942 с.

Chervonenko O.V., Kepin D.V. The beginnings of the natural history museology in Europe.

The paper deals with the history of development of views on the nature during the ancient era as well as the beginnings of museum studies in the context of creation natural history collections in Europe during classical antiquity. Based on the results of analysis of archeological evidences and historical documents it was revealed that institutions called “mouseion” (lat. thesaurus) common in both Ancient Greece and Rome cannot be equated with museums in the modern sense of the term. The establishment of museums as sociocultural institutions and the creation of natural history exhibitions in European countries were held during the Renaissance and the Age of Enlightenment and were related with major discoveries in the field of biology.

Key words: *museology of natural history, collection, museum, classical antiquity.*

Червоненко О.В., Кепин Д.В. Истоки естественнонаучной музеологии в Европе

В статье рассмотрено формирование представлений о природе в первобытную эпоху, а также истоки музейной деятельности в контексте создания естественноисторических коллекций на территории Европы в эпоху Античности. На основе проведенного анализа археологических свидетельств и письменных источников установлено, что «музейоны» (лат.the-saurus), распространенные в Древней Греции и Древнем Риме нельзя отождествлять с музеями в современном толковании этого понятия. Организация музеев как социокультурных институций и создание экспозиций в странах Европы приходится на эпоху Возрождения и Просвещения.

Ключевые слова: *естественно научная музеология, коллекция, музей, первобытное общество, Античность.*